

נספח ג'

הכנסת העשרים ושלוש

הצעת חוק יסוד: מבקר המדינה (תיקון – הגנה על זכויות אדם)

מבקר המדינה יהיה אמון על בחינת מימוש דיני זכויות האדם
הישראליים והבינלאומיים ברשויות המדינה.

הוספת סעיף
(ג)

דברי הסבר

אנו מציעים להוסיף לסעיף 2 בחוק יסוד: מבקר המדינה, סעיף-קטן (ג) אשר יקבע כי יש למבקר המדינה
אחריות מוסדית לבחון את מימוש דיני זכויות האדם במסגרת הפעילות של רשויות המדינה השונות.

לאור היעדרה של נציבות זכויות אדם בישראל, מחקרים אקדמיים ומשפטיים מצאו כי למבקר המדינה יש
יתרון מוסדי בהשגת הגנות משמעותיות על זכויות אדם במסגרת הפעילות הממשלתית. עם השנים, זכויות
האדם תפסו חלק מרכזי יותר ויותר בדו"חות מבקר המדינה. בין היתר, פורסמו דו"חות על ביטחון תזונתי,
טיפול המדינה בזרים ומבקשי מקלט, חינוך, מניעת גזענות, אי-מיצוי של זכויות חברתיות ותעסוקה של בני
מיעוטים ואנשים עם מוגבלויות. כמו כן, נראה שלאור המעקב הרציף והפרו-אקטיבי שמבקר המדינה ביצע
על הרשויות השונות, הוא מתפקד כגורם המוסדי המובהק ביותר לקידום ההגנה המדינתית על זכויות
חברתיות.

על אף שבשנים האחרונות מבקרי המדינה החלו לעסוק יותר בנושאים הקשורים בזכויות אדם, ואף אמרו
במפורש שהם רואים זאת כחלק מתפקידם המוסדי, הדבר טרם עוגן בחוק יסוד: מבקר המדינה. בכך,
ההגנה שניתנה ברמה המוסדית על זכויות אדם באמצעות מבקר המדינה אינה נשענת על מקור נורמטיבי
כלשהו ועשויה להשתנות בהתאם לפרסונה העומדת בראש המוסד.

עיגון בחוק של החובה לבחון את אופן המימוש של דיני זכויות האדם ברשויות המדינה השונות יעניק כוח
ולגיטימציה ציבורית למבקר המדינה להרחיב את עיסוקו בנושאים אלו. בכך, גם מבלי שתקום נציבות
זכויות אדם, נוכל להבטיח כי ההגנה המוסדית על זכויות האדם במדינת ישראל תשתפר בצורה ניכרת. דבר
זה מתחדד אף יותר לאור היכולת של מבקר המדינה לבחון לא רק את יחס משרדי הממשלה - אלא גם את
הרשויות המקומיות - באופן טיפולן בסוגיות הקשורות בזכויות אדם. דבר זה מתחדד אף יותר לאור היכולת
של מבקר המדינה לבחון לא רק את יחס משרדי הממשלה - אלא גם את הרשויות המקומיות - באופן טיפולן
בסוגיות הקשורות בזכויות אדם.